

Administrator giljotine

Errico Malatesta

1933.

*Administrator revolucije – Fouquier de Tinville*¹² naslov je znamenite konferencije održane u Rimu u ožujku 1925. u organizaciji Maria Trozzija³ koju je sada u sjajnome tipografskom ruhu objavila Tipografia Romana iz Vie degli Zingari 19.

Trozzi, eminentan pravnik s rimskoga foruma, s mnogo elokvencije i umještosti u njoj nastoji rehabilitirati poznatoga i zloglasnoga javnog tužitelja Revolucionarnoga suda iz perioda „Terora” (1793. – 1794.)⁴ Velike Francuske revolucije. Ako se Trozzijev napor uzme kao jedna od onih obrana koje odvjetnici na sudovima vode čak i za najokrutnije zločince, on svakako izvrsno uspijeva u svojem cilju. Fouquier de Tinville bio je gorljivi provoditelj zakona pa se za „pravnički” mentalitet mora činiti savršeno nevinim, dapače, vrijednim hvale.

Ali sudeći iz perspektive morala, ljudskim a ne pravničkim kriterijima, Trozzijeva obrana postaje grozna optužba protiv toga okrutnog administratora giljotine.

Pođimo Trozzijevim stopama.

Fouquier, rođen u dobrostojećoj obitelji sitnoga plemstva, počeo je kao obični provincijski advokat te je zahvaljujući nasljedstvu, mirazima dobivenih od dviju žena i zaradi od profesije nagomilao bogatstvo koje se u to doba moglo smatrati pozamašnim. Živio je mirno i poštovano među plemićima, popovima i buržujima. Zatim je, ne zna se jasno ni zašto ni kako, napustio pravo i odrekao se iznenadno svea bogatstva dovodeći se do stanja bijede.

Sedam je godina kao potrebit otac osmero djece bez sredstava udarao po pločnicima Pariza i osjetio nezadovoljstvo i želju za reformama iz kojih se rodila revolucija. Tako je postao jedan od najvatrenijih „patriota” te je sudjelovao u nemirima i u pobjedonosnom napadu pariških masa na Bastilju.

Tada je, dok je još trajala monarhija, zatražio da ga postave za kancelara novoga kasacionog suda, ali zahtjev nije odobren. Nakon pada monarhije pošlo mu je najzad za rukom da ga proglase „ravnateljem prota” na Izvanrednom kaznenom sudu.

Taj je sud potrajao samo sto dana i kažu da je Fouquier „pokazivao vedrinu i umjerenost”. Ipak, u kratkom vremenu u kojem je sud postojao, na smrt je osuđeno petero monarhista i dvanaest lopova. Prema meni se on u velikom stilu zanio prema masakru koji će nešto kasnije omogućiti, ali u ovome zaista nije bilo ništa loše!

Nakon što je Izvanredni sud ukinut, Fouquier je ponovo ostao nezaposlen, ali četiri mjeseca nakon što je Konvencija⁵ u svojem zasjedanju od 10. ožujka 1793. osnovala „Revolucionarni sud”, Fouquier je postao javni tužitelj.

Tako u svojoj 47. godini života „ulazi u povijest”. Tijekom šesnaest mjeseci na stratište je poslao gotovo tri tisuće osoba, krive i nevine, monarhističke zavjerenike i revolucionare koji se nisu dopadali trenutačnoj vlasti, plemiće i seljake, često sasvim bezopasne zagovornike staroga

¹ *Il Risveglio anarchico* ili *Le Réveil anarchiste* [Anarhističko buđenje] bio je anarhistički časopis tiskan u Ženevi od 1900. do 1940. na talijanskome i francuskom jeziku. Iz početka je nosio naslov *Il Risveglio socialista anarchico/ Le Réveil socialiste anarchiste*, zatim od 1913. *Il Risveglio comunista anarchico/ Le Réveil communiste anarchiste*, da bi od 1926. nosio naslov *Il Risveglio anarchico/ Le Réveil anarchiste*. Među istaknutim suradnicima bili su Piotr Kropotkin, Errico Malatesta, Luigi Fabbri, Camillo Berneri i drugi.

² Antoine Quentin Fouquier de Tinville (1746. – 1795.) bio je francuski pravnik i javni tužitelj za vrijeme Francuske revolucije i Jakobinske diktature.

³ Mario Trozzi (1887. – 1932.), talijanski pravnik, novinar, publicist i političar, član Talijanske socijalističke partije (Partito Socialista Italiano).

⁴ Vladavina terora (od 5. rujna 1793. do 27. srpnja 1794.), period za vrijeme Francuske revolucije nakon stvaranja Prve republike koji je bio obilježen brojnim masakrima i javnim egzekucijama.

⁵ *Convention nationale* – Nacionalna konvencija, zakonodavna i izvršna skupština koja je postojala za vrijeme Francuske revolucije, od 1792. do 1795.

režima ili milosrdne duše koje su pokušale ponekoga osuđenika spasiti od zatvora i smrti, da bi najzad i same završile na giljotini.

Trozzi kaže: „Fouquier se, kao i suci i porotnici, zakleo da će *slijediti zakone i za njih umrijeti*. Čak i ako mislimo sve najgore o Fouquierovom djelu, valja objektivno priznati da je on ostao vjeran položenoj zakletvi jer je samo provodio zakone revolucije strogošću koju su optužbe i trenutak nažalost zahtijevali. Možemo kritizirati zakone i obrisati zakonodavce najoštrija perioda velikoga revolucionarnog pokreta, ali ne možemo zbog pretpostavljene nepravednosti zakona istom oštrinom suditi i presuditi djelu onih koji su po službenoj dužnosti i obvezani prisegom morali primjenjivati i provoditi zakone.”

Fouquier je kao izvršitelj zakona zaista bio uzor poduzetnosti i žara. Nikakva preporuka, nikakva osobna naklonost, nikakva želja za otporom presuđivanju po optužbama za koje je znao da su nepravedne i tiranske: on provodi zakon, pokorava se volji onih koji postaju jači te s okrutnim entuzijazmom i sadističkim zadovoljstvom na giljotinu šalje svakoga tko se pod njim zatekne uslijed političkih poslova i unutarnjih borbi među revolucionarima. Zakoni se mijenjaju i pogoršavaju: od primitivne procedure Revolucionarnoga suda koja je sadržavala određeno jamstvo pravednoga suđenja prelazi se na dekret koji omogućava da rasprava bude završena nakon tri dana gušeći osuđenima i obrani riječ u grlu, zatim dolazi zakon o sumnjivcima koji na smrt osuđuje svakoga tko ne može dokazati da je uvijek bio odan režimu, pa sve do zakona od 22. prairiala⁶ koji je potisnuo svjedočenja i obranu te propisivao da nakon ispitivanja osuđenik bude vraćen u pritvor gdje mu bude pročitana presuda, gotovo uvijek smrtna. Fouquier je sve to vrijeme bio javni tužitelj: nije prisegao na vjernost ovome ili onom zakonu, nego samom Zakonu, i tako je u smrt slao po snazi novih zakona, iako ih po savjesti nije odobravao.

Zvali su ga bedemom revolucije, ali on je zapravo bio sluga, krvnik u službi onih koji bi iz građanskih borbi izašli kao pobjednici. Pobijedi La Montagna i Fouquier da giljotinirati žirondince; zapovijeda Robespierre i Fouquier da giljotinirati Dantona, hebertiste, Madame Roland, Anacharsisa Clootsa i stotine drugih najčišćih revolucionara; padne Robespierre i Fouquier ga da giljotinirati zajedno s Couthonom, Saint-Justom i stotinama drugih koji su s njima odvedeni na okrivljeničku klupu. „Ipak”, kaže Trozzi, „ako se uzme u obzir velika Fouquierova moć, ne treba čuditi što je u periodu dok je on bio u službi suđeno mnogim građanima, čiji je broj, iako pozmahan, ipak manji od onoga koji bi se dogodio da je Fouquier zaista dopustio da ga vodi mahnjita žed za krvlju za koju su ga optužili.” Drugim riječima, Fouquier je mogao biti i gori. Naravno, i najgori ubojica je uvijek mogao biti gori, ali to nije dovoljno da ga se rehabilitira.

Kada je najzad i Fouquieru suđeno, on se je energično branio i imao je dobre šanse budući da je sam provodio te zloglasne zakone koje je donijela ona ista Konvencija koja ga je sad, u biti, optužila za njihovo provođenje. Pravno je bio u pravu. Moralno, jedino što je mogao jest prozvati druge zbog suučesništva.

Ono što Trozzi navodi kao opravdanje ili ispriku za Fouquierovo postupanje, dakle činjenica da je on bio poslušni izvršitelj a ne autor nepravednih i okrutnih zakona, po meni je upravo ono što Fouquiera smješta na najdublje dno na koje može pasti moralna degradacija jednoga čovjeka.

Moguće je razumjeti, oprostiti, a možda i opravdati ekscese gomile koja se osvećuje za dugotrajno služenje surovošću jednakom onoj u njezinih tlačitelja; moguće je razumjeti Maratove halucinacije i bjesove, kao što je moguće shvatiti i Charlotte Corday koja ga je ubila; moguće je razumjeti strahove Konvencije koja vjeruje da će strašnim zakonima spasiti Revoluciju, moguće je čak shvatiti mrkoga Robespierrea koji zbog fanatizma, zavisti i ambicije daje zaklati svoje dru-

⁶ Kod Malateste *Pratile*, od fr. *Prairial*, treći mjesec proljeća (od 20. ili 21. svibnja do 18. lipnja.) po Francuskom revolucionarnom kalendaru.

gove: bilo to dobro ili loše, svi su oni djelovali prema vlastitim uvjerenjima i strastima. Ali što reći o čovjeku koji ubija za druge te danas ravnodušno ubija one za koje je ubijao jučer? To je isti mentalitet poput onoga policajca koji se, dok je hapsio jednoga subverzivca, opravdavao govoreći mu: „Hapsim vas jer sam dobio naredbu; ali budite sigurni da ću za vas, ako ikad budete zapovijedali, uhapsiti i kralja.” Uz razliku što Fouquier nije samo naređivao hapšenja: naređivao je giljotiniranje!

U stvarnosti, tijekom Terora krivi su bili svi oni koji su ga proglasili i ostvarivali, ali ako se može reći da su drugi bili zaslijepljeni lovci u surovom lovu na čovjeka, Fouquier je bio lovački pas.

No, jesam li ja u pravu? Objektivnost u prosudbama povijesti lijep je ideal koji se nikad sasvim ne ostvaruje. Možda su ti toliko različiti sudovi koje ja i Trozzi imamo o Fouquieru pod utjecajem suprotnih sudova koje imamo o samom Teroru.

Po Trozziju, „Teror je spasio Francusku od vanjske invazije i građanskoga rata, kao i cijelo čovječanstvo od restauracije mračne tiranije i nepravednih povlastica feudalizma koji je njime zauvijek slomljen”.

Po meni Teror je, dapače, zaustavio Revoluciju, spriječio joj razvoj, uništio veći dio njezinih dobrih učinaka, postavio na vodeća mjesta najgore elemente i pripremio u masama ono stanje duha koje će omogućiti uzurpaciju i tiraniju prvoga Napoleona.

Anarhistička biblioteka
Anti-Copyright

Errico Malatesta
Administrator giljotine
1933.

Il Risveglio Anarchico, br. 867 (11. veljače 1933.)
Prevela i uredila: Mia Gonan. Preuzeto iz: Errico Malatesta, *Ni demokrati ni diktatori*. Odabrani
spisi 1884.- 1930. DAF, Zagreb 2022.

anarhisticka-biblioteka.net